

VROUWENGROEPEN IN EN RONDOM MAASTRICHT

We willen in ieder Mooswief deze lijst van vrouwengroepen en vaste activiteiten plaatsen. Sta je er nog niet bij of wil je een andere tekst, geef dat dan even door.

ABVA-Vrouwen. Deze vrouwen bespreken onderwerpen waar vrouwen, wijzelf, in haar werk mee te maken hebben en wat en hoe we daar wat aan kunnen doen. We komen iedere eerste woensdag van de maand om 20.00 uur bij elkaar in het Vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, Maastricht. Secr.: Lenie van Gemert, St. Jozefstraat 90, 6245 LP Eijsden, tel: 04409 - 35778 (thuis) werk: 04407 - 1356 tst. 119.

ABOP-Vrouwen. Deze vrouwengroep binnen de ZBOP organiseert vrouwen op punten die voor haar in het onderwijs van groot belang zijn, zoals: de positie van vrouwen als werknemers in het onderwijs. Secr.: Hennie Lenders, Eburonenweg 36a, Maastricht. tel: 624815.

BIBLIOTHEEK LILLITH. Uitleenadres: Vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, Maastricht. tel: 211235. Openings tijden: di.av. 19.30 - 20.30, wo.mo. 10.00 - 12.00 en vr.mi. 13.00 - 15.30.

BLIJF VAN MIJN LIJF. De vrouwen van Blijf zorgen voor de opvang van geestelijk en lichamelijk mishandelde en met mishandeling bedreigde vrouwen en haar kinderen. Ze willen ook mishandeling in de openbaarheid brengen en manieren vinden om die te bestrijden. Tel: 045 -711684.

COC VROUWENGROEP MAASTRICHT. 2e en 4e vrijdag van de maand vrouwenavond met café.

Kontaktpersoon: donderdags Lieke Tio. Tel: 218337.

FORT-MAASTRICHT. In een FORT-groep zitten vrouwen die in botsing komen met het beeld dat de samenleving heeft van goed functionerende vrouwen en die met elkaar willen leren om kracht te vinden om gekozen veranderd gedrag vol te houden. Informatie en aanmelding: FORT-MAASTRICHT, Postbus 5098, 6202 EW Maastricht.

KOMITEE VROUWEN IN DE BIJSTAND. Elke woensdagochtend van 10.00 - 12.00 uur koffie-bijeenkomst in het Vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, vragen naar Marian Vostermans. Voor de rest van de week vragen naar Ans.

NEDERLANDSE VERENIGING VAN HUISVROUWEN. Mevr. M. van Es-Voets, Effileursdonk 25, 6218 GC Maastricht.

RODIE VROUWEN. Wij vormen de politieke vrouwenorganisatie van de PvdA en zijn gericht op de emancipatie van vrouwen binnen de PvdA en in de maatschappij. Kontaktpersoon voor Maastricht: Betty v/d Linde, Notgerusweg 12, 6212 BK Maastricht. Tel: 215553.

SOC-FEM PLATFORM. Voor vrouwen die het belangrijk vinden om vanuit soc-fem perspectief te strijden voor vrouwenbevrijding; organiseert thema-avonden en acties. Adres: Vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, Maastricht.

STEUNPUNT MONDIAAL VROUWENWERK/SIVOS. Wij houden ons bezig met onderontwikkeling en ongelijkheid in de hele wereld, gezien vanuit de positie van vrouwen. Kontaktadres: ma t/m do van 9.00 - 17.00 Tel: 045 - 713132. Adres: Klompstraat 20, 6411 KS Heerlen.

STEUNPUNT VROUW EN WERK Midden en Zuid-Limburg. Een groep vrouwen die vrouwen steunen bij het zoeken naar zinvol betaald werk, bij het verbeteren van haar positie op de arbeidsmarkt en in haar werk. Open: dinsdag t/m vrijdag van 10.00 - 14.00 uur. Putgraaf 3, 6411 GT Heerlen. Tel: 713311.

STICHTING STUDIE EN VORMINGSWERK VOOR VROUWEN. Wij verzorgen vormingscursussen voor vrouwen met minder opleiding. Wil je meer leren over bepaalde onderwerpen, wil je leren praten in een groep, wil je wat meer zelfvertrouwen krijgen en meedoen met een gezellige groep, neem dan contact op met de SSVV, tel: 045 - 718414. Cursusgroepen door de gehele provincie Limburg.

VIDO-VROUWEN. Vrouwen in de overgang. De VIDO-groepen zijn zelfhulpgroepen. De vrouwen helpen elkaar door over haar ervaringen en situaties te praten, door naar elkaar te luisteren. Iedere dinsdagmiddag is er een na-VIDO. Er wordt gewerkt met praatgroepen. Adres: Vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, Maastricht. Tel: 211235. Vragen naar Rozette.

VIM. Vrouwen Informatie Maastricht. Een krantje met informatie over activiteiten van Maastrichtse vrouwengroepen, te vinden op alle plaatsen. Een abonnement kost f5,- (postabonnement). Redactie-adres: Ina van Wijck, Ponjaardruwe 50, Maastricht.

VOS-WERKGROEP MAASTRICHT. Kontaktadres: Marij Wijenbergh, Lunahof 10, 6215 BS Maastricht. Tel: 472107.

VROUWEN BELLEN VROUWEN. Roermond, bereikbaar maandag t/m vrijdag van 9.00 - 12.00, dinsdag en donderdag ook van 20.00 - 23.00 uur. Tel: 04750 - 18000.

VROUWENCENTRUM. Adres: Bouillonstraat 14, 6211 LH Maastricht. Tel: 211235. Openings tijden van het pand en het theehuis: di t/m vr 9.00 - 17.00 en ma, di, wo en do ook van 19.30 - 24.00 uur.

VROUWENGEZONDHEIDSCENTRUM. Informatie, advies en acties over alles wat met ons vrouwenlijf te maken heeft. Openings tijden: ma van 20.00 - 22.00, vr van 10.00 - 12.00, in het Vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, tel: 252319.

VROUWENKOOR. Sinds maart 1981 zijn we bezig met veel enthousiasme muziek te maken. Vooral op zang ligt de nadruk. We zijn te kontracteren voor evt. optredens op vrouwvriendelijke aangelegenheden. Kontaktadres: Vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, tel: 211235. Dinsdagavond is er repetitie in het Vrouwencentrum.

VROUWEN TEGEN SEKSUEEL GEWELD. Wil middels actie en (telefoniese) opvang vrouwen stimuleren in verzet te komen tegen allerlei vormen van seksueel geweld en de publieke opinie beïnvloeden/veranderen. Kontaktadres: Vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, tel: 254453.

VROUWEN VOOR VREDE. Gespreks- en actiegroep voor de vrede. Bijeenkomsten één keer in de 14 dagen in het C.V.O.S.. Kontaktadres: Monica Mars, Ruttensingel 91, 6214 SM Maastricht. Tel: 043 - 216896.

WIJ VROUWEN EISEN. Aktiecomitee voor betere abortus, anti-conceptie en sterilisatiemogelijkheden. Wij houden ons bezig met acties op het gebied van parlementaire politiek, verbetering, hulpverlening en voorlichting aan vrouwen en meiden. Je kunt ons ook inschakelen bij dergelijke activiteiten (b.v. op school, vrouwengroep, vormingscentrum etc.). Sekr.: Ineke Hussaarts, Rechtstraat 50, Maastricht.

WITTE VROUWENPROJECT. Tweedehandsklerenwinkel en activiteiten voor vrouwen in het Witte Vrouwenveld, Burgemeestersplein 2, Maastricht.

mooswief

vrouwenkrant maastricht

WOMEN

Leven met epilepsie

Alles is een punt

Krijgt veilig wonen genoeg aandacht?

Alledaags seksisme en hoe nu verder?

Inhoudsopgave

Redactioneel

Alledaags seksisme en hoe nu verder?

Krijgt veilig wonen genoeg aandacht?

Alles is een punt

Vrouwendomein; woongeschiedenis van vrouwen

Leven met epilepsie

Column

Aankondigingen

Correspondentieadres

Het Mooswief
p/a Vrouwencentrum
Bouillonstraat 14
6211 LH Maastricht

Telefonisch adres

Marlie Duizings, tel: 043 - 479012

Abonnementen

Een abonnement kost f15,- en geldt voor 5 nummers. Woon je buiten Maastricht dan kost een abonnement f25,- (incl. porto) betaling op gironummer 1058180 t.n.v. Spaarbank Limburg Maastricht t.g.v. rekeningnummer 87.92.03.501.

Verantwoording

Tekeningen, artikelen, foto's en dergelijke vallen onder de verantwoording van de inzenders. De spelling van de schrijfster wordt gehandhaafd.

Aan dit nummer werkten mee

Typewerk: Anita Joosten
Lay-out: Marlie Duizings
Tekeningen: Pinkel
Vrouwen die het onzichtbare werk deden en kopij leverden.

Redactie

Monique Obbens, Pinkel,
Anita Joosten, Marlie Duizings

Verkoopadressen

De Tribune, 't Kiöske, Servaes,
Berchmans, Leiter-Nypels, V & D,
Tijdschriftenhal t.o. het station,
Gadet (Brusselsepoort en ziekenhuis),
kantoor vrouwencentrum.

KOPIJSLUITINGSDATUM MOOSWIEF NR. 38

24 APRIL 1987

Redactioneel

Internationale vrouwendag is weer voorbij. Op deze dag werd er aandacht besteed aan de dreiging van sexueel geweld, in de media, in ons recht en over de (on-)veiligheid van onze woonomgeving. In dit nummer denken we hierover door; hoe is het gesteld met de sociale veiligheid?

In januari is er een congres in Utrecht geweest over veilig wonen; Monique heeft naar aanleiding daarvan een artikel geschreven over de inhoud van het begrip sociale veiligheid, hoe dit ingevuld wordt en wat voor consequenties die verschillende interpretaties hebben. Verder is er een artikel over de manier waarop er aandacht wordt besteed aan sociale veiligheid bij woonprojecten. Vaak is het zo dat bij het maken van bestemmingsplannen hier geen rekening mee gehouden wordt en moeten er achteraf acties worden gevoerd. In enkele steden daarentegen zijn er woonprojecten waar de toekomstige bewoners wel betrokken worden bij de plannen. Een voorbeeld hiervan is het woonproject Randwijck; hier hebben de bewoners zelf vorm gegeven aan hun woonideeën.

In dit nummer zit ook een enquêteformulier van V.T.S.G. over onveilige plekken in de stad. Vul dit in! De resultaten hiervan worden in mei als zwartboek aan de gemeente aangeboden.

Nieuw in dit nummer is de column van Anneke; zij zal in de komende nummers deze blijven schrijven: een terugkerende rubriek.

Ook het proces tegen Ans Thijssen is geweest. We wachten allen met spanning op de uitspraak. Het is duidelijk dat het door de publiciteit onmogelijk werd om Ans Thijssen zomaar te korten, zoals dat met andere bijstandsvrouwen in vergelijkbare omstandigheden wel is gebeurd. De andere kant is dat alles ongelooflijk en onnodig moeilijk is gemaakt en de pers veel aandacht besteedde aan bijkomstigheden, op zoek naar sensatie in plaats van hetgeen waar het allemaal om draaide, namelijk de bijstandsvrouw. In ons volgende nummer willen we dan ook een artikel plaatsen over de werkgroep vrouwen in de bijstand. Verdere ontwikkelingen in de zaak Ans Thijssen worden door hen bekend gemaakt in het vrouwencentrum of zijn al bekend voordat de krant uit is.

Pinkel heeft een artikel geschreven over epilepsie en welke gevolgen dit heeft voor haar dagelijkse leven. Ook verzorgde zij de tekeningen voor deze krant.

En in het midden van de krant hebben we weer als vanouds de fotopagina's met foto's van de presentatie van de L.P. van FEMMEUSE.

Alledaags seksisme en hoe nu verder?

8 Maart, internationale vrouwendag stond dit jaar in het teken van de strijd tegen seksisme en seksueel geweld.

De eerste aanzetten vanuit de vrouwenbeweging voor een collectieve strijd vonden zo'n 15 jaar geleden plaats met het ontstaan van organisaties als Blijf van mijn Lijf, V.T.S.G. en Vrouwen tegen Verkrachting. Zij toonden het structurele karakter van het seksueel geweld tegen vrouwen aan (ofwel: het seksueel geweld als de dreigende top van een onderliggende ijsberg van minachting voor vrouwen). Dit betekende en betekent nog ten aanzien van haar stellingname: een on dubbelzinnige afwijzing van iedere vorm van (seksueel) geweld tegen vrouwen en een even on dubbelzinnige steun (in de vorm van opvangmogelijkheden en actie) voor het verzet van vrouwen hiertegen.

Een begin:

- Ondertussen zijn daar organisaties als 'Tegen Haar Wil' en de 'Stichting Handen Thuis' bijgekomen.
- Heeft een bedrijf als Hoogovens (na een door 20 werknemers gemaakt zwartboek) een vertrouwensvrouw aangesteld die zich bezighoudt met ongewenste intimiteiten op de werkplek.
- Houdt de Stichting Vrouwen Bouwen Wonen zich bezig met ruimtelijke maatregelen ter vermindering van seksueel geweld op straat (b.v. betere verlichting, overzichtelijker bouwen).
- Zijn vrouwen binnen de studie 'rechten' zich gaan bezighouden met het strafrecht ten aanzien van daders van seksueel geweld.
- Wordt er op grote schaal aan zelfverdediging gedaan.

Kortom op een veelheid van gebieden houden vrouwen zich bezig met de strijd tegen seksisme c.q. seksueel geweld.

Dit vormt een verbreding, maar tegelijkertijd ook een versplintering van de strijd. Omdat de uitgangspunten immers zo verschillen, zijn de uitwerkingen/strategieën soms tegengesteld.

Zelfverdediging b.v. is een individuele 'oplossing'. Jezelf weerbaar maken betekent tegelijkertijd je aanpassen aan de bestaande situatie. In hoeverre dit daadwerkelijk verzet belemmert is de vraag.

Het lost in ieder geval niets structureels op.

En datzelfde geldt voor de Stichting Vrouwen Bouwen Wonen die haar strijd beperkt tot het seksueel geweld op straat. En dat terwijl, zoals Engelen Beeker tijdens het forum op 8 maart nog eens aangaf, het grootste deel van de aanrandingen en verkrachtingen door bekenden en binnenshuis gebeurt (niet verwonderlijk dat onze vaders het liever over die enge mannetjes in parken hadden, want het seksueel geweld komt anders wel erg dichtbij).

Zo'n strategie als die van de St. Vrouwen Bouwen Wonen leidt alleen tot een verschuiving van het seksueel geweld. Zoals zij zelf zo mooi aantoonde in een onderzoek waarin de veilige stad Boston vergeleken wordt met de gevaarlijke stad Los Angeles. Inderdaad blijken in Boston minder verkrachtingen op straat plaats te vinden maar helaas breken daders hier gewoon in de huizen in!! En terwijl vrouwen binnen rechten zoeken naar andere oplossingen dan het met geweld reageren op geweld (: daders van aanrandingen/verkrachtingen in gevangnissen opsluiten) om zo de geweldsspiraal te doorbreken, roept dit weer grote weerstanden op bij b.v. V.T.S.G., die dit zien als een ontkenning van het vrouwen aangedane geweld.

Op elk terrein waarop we niet bereid zijn stelling te nemen zijn we medeverantwoordelijk voor het in stand houden van het seksisme. Zoals 'Opzij' dat is waar zij in

haar blad seksistische reclames plaatst en zich daarmee dus niet uitspreekt tegen het seksisme in de reclame.

Om als vrouwenbeweging consequent te kunnen zijn in onze stellingname is het belangrijk de samenhangen niet los te laten. Een aanzet daartoe was 8 maart.

Die dag heeft me heel erg aan het denken gezet, heeft me geïnspireerd, veel vragen opgeleverd en de behoefte vergroot samen met andere vrouwen verder na te denken, te praten over strategieën, omdat ik ervan overtuigd ben dat het geïsoleerd vanuit onze deelgebieden werken op dit moment weinig zoden aan de dijk zet.

Mijn voorstel is dan ook een werkgroepje te maken met als uitgangspunt 'het alledaags seksisme'. Een idee is om verder te gaan met de rol van de media. Tenslotte hebben we daar b.v. bij het schrijven van persberichten, ingezonden stukken, interviews allemaal mee te maken. Hoe kunnen wij met de media omgaan en hoe doen zij dat met ons? Hoe kunnen wij zelf anders schrijven? Hoe nemen we zelf stelling? Hoever gaat seksisme?

Om te beginnen hierover een thema-avond op 15 april in het vrouwenhuis!!

Monique

EEN VROUW IN EEN MANNENWERELD

*Ze zetten je eerst schaakmat
Waarna ze
Wanneer je
in een poging
je te bevrijden
een van hun speelstukken
per ongeluk omverwerpt
allemaal
beschuldigend
naar je wijzen.*

Pinkel

Krijgt veilig wonen genoeg aandacht?

Bij het opstellen van ruimtelijke plannen komen allerlei aspecten om de hoek kijken: verkeersveiligheid, het bestrijden van geluidshinder, economische factoren en sociale veiligheid. Dit laatste wordt bijna nooit als uitgangspunt gehanteerd, terwijl als dit vanaf het begin in de planvorming wordt meegenomen, achteraf acties en kostbare aanpassingen bespaard kunnen blijven. Bij ruimtelijke ordening hebben bewoners alleen iets in te brokkelen bij de bestemmingsplannen die door de gemeente worden opgesteld. Voordat een bestemmingsplan definitief wordt vastgelegd is er een mogelijkheid tot inspraak. Is het plan definitief, dan is er voor burgers binnen deze inspraakprocedure geen mogelijkheid meer om verandering aan te brengen. Een ander probleem hierbij is dat de gemeente geen rekening hoeft te houden met de wensen van bewoners. Zoals bijvoorbeeld in Den Haag, waar een groep jarenlang heeft meegedaan aan de inspraak op de plannen voor het Spuikwartier. Een van de grootste bezwaren was de sociale onveiligheid ervan, maar uiteindelijk werden de plannen door de gemeente toch uitgevoerd. De bezwaren van de werkgroep werden genegeerd. Er zijn ook groepen op een andere manier bezig om veranderingen in hun buurt of stad aan te brengen, omdat zij deze ervaren als onveilig zijnde. Vaak zijn het vrouwen die initiatief nemen en zich organiseren. Bijvoorbeeld door middel van het onder de aandacht brengen van de onveiligheid van een locatie.

In Deventer is er een vrouwengroep die ieder jaar tijdens de heksennacht een demonstratie organiseert tegen de onveiligheid op straat en de daarmee gepaard gaande dreiging van seksueel geweld. Zij willen op deze manier de sociale veiligheid onder de aandacht van een breder publiek brengen.

In Den Haag is de werkgroep "onbezorgd op straat" een stap verder gegaan. Zij hebben een inventaris gemaakt van de onveilige plekken in hun woonbuurt en naar de gemeente toe voorstellen gedaan over hoe deze verbeterd konden worden.

In Leiden hebben vrouwen dit ook ge-

daan, alleen luisterde de gemeente niet naar hun voorstellen. Zij hebben zelf stappen ondernomen en alle overmatige beplanting langs hun onveilige fietsroute gesnoeid. Deze actie heeft de gemeente wakker geschud en nu vindt er overleg plaats.

Maar al deze veranderingen vinden achteraf plaats en er wordt vaak te weinig of helemaal geen rekening gehouden met de wensen van bewoners. Er vinden wel projecten plaats, waar bij de toekomstige bewoners vanaf het begin betrokken worden bij de bouwplannen.

Een voorbeeld hiervan is het Randwijkproject in Maastricht. Het initiatief is genomen door ORTA-atelier, een architectenbureau. Zij wilden toe naar andere verhoudingen binnen het wonen. Begin met de mensen en ontwikkel samen met hen een proces dat uitmondt in een product. Er werden mensen gezocht die belangstelling hadden voor een dergelijk woonproject. Samen met ORTA-atelier werden de eerste ideeën uitgewerkt. De spaarkring werd opgezet: toekomstige bewoners betalen maandelijks een bedrag en hiermee konden de ontwikkelingskosten betaald worden. Op deze manier werd de vrijblijvend-

heid minder en de betrokkenheid groter.

De projectgroep is nu ongeveer vijf jaar bezig. Naarmate de ideeën verder uitgewerkt werden, zag je ook een differentiatie in de behoeften van de toekomstige bewoners; dit resulteerde in clustervorming. Er is een cluster waarin de mensen kiezen voor zelfstandig wonen en alleen de financiële zaken samen regelen. Daarnaast zijn er een aantal clusters die kiezen voor gezamenlijke activiteiten.

Joke Penders en Marian Vasterman zijn sinds september '86 bezig met de inrichting van hun cluster. Deze bestaat uit zeven woningen, die alle hetzelfde zijn ingedeeld. Daarnaast hebben zij een gezamenlijke keuken, wasruimte, fietsenkelder en activiteitenruimte.

Hun cluster bestaat uit vrouwen. Hier hebben ze niet bewust voor gekozen, maar naarmate ze langer bezig waren, bleek toch dat, gezien de samenstelling van de groep ze er alleen nog vrouwen bij wilden hebben. Zij willen in de activiteitenruimte cursussen organiseren of verhuren aan andere groepen, die ruimte nodig hebben. Op deze manier willen

zij werken en wonen dicht bij elkaar brengen en profiteren van de kennis van iedere vrouw. Met de opbrengsten van de cursussen kunnen zij ook deze ruimte financieren. Zo zijn er nog meer clusters die op deze manier gaan werken, bijvoorbeeld door middel van het opzetten van een koffieshop en een rijwielreparatie.

De toekomstige bewoners hebben samen met de architecten de indeling van hun clusters ontworpen, daarbij rekening houdend met hun wensen en financiële mogelijkheden.

Ze hebben samen bepaald hoe hun wijk eruit gaat zien. Hoe de woningen ten opzichte van elkaar liggen (in een kring), waar er tuinen komen, hoe de straten (autovrij) er komen. Eerst werd er met elkaar gepraat over de verschillende wensen van bewoners, daarna werden in werkgroepen de ideeën verder uitgewerkt. Op deze manier hebben bewoners veel meer inspraak: ze beslissen zelf hoe hun woonomgeving eruit gaat zien. De wensen van de bewoners worden op deze manier meteen meegenomen in de plannen en er hoeft achteraf geen moizame actie gevoerd te worden voor veranderingen.

Marlie

mededeling

THEEHUIS WORDT VROUWENCAFE

Het vrouwen centrum heeft vanaf 6 februari van de gemeente vergunning gekregen om alcohol te schenken.

We hebben nu dus een écht café - een vrouwencafé.

Dit vinden we een heuglijke gebeurtenis, maar... een pilsje drinken in een theehuis, dat staat ons niet aan. Daarom willen we een NAAM voor het vrouwencafé, waar overigens toch thee geschonken blijft worden.

Ieder die een leuke, originele, geschikte naam weet te bedenken kan die opschrijven en in de ideeënbus in het vrouwen centrum kwijt. Vermeld je eigen naam ook, want, voor de bedenkster van de beste naam staat een verrassing te wachten. Dus aarzel niet, doe mee. Op het junifeest zal uit al die inzendingen gekozen worden welke naam het café gaat krijgen.

de bargroep.

ALICE IS THE ONLY

...the only one who...

...the only one who...

...the only one who...

...the only one who...

Alles is een punt

Waarheidsliefde op alle terreinen betekent een verhoogde complexiteit. Maar zij is een beweging naar ontwikkeling. Vrouwen zijn nog maar pas begonnen met het blootleggen van onze eigen waarheden, velen van ons zouden dankbaar zijn voor een beetje rust in die strijd, zouden zich graag gewoon willen neerleggen bij de stukken en brokken die we hebben opgegraven en daarmee tevreden zijn. Vaak voel ik dit als een uitputting in mijn eigen lichaam. (1)

Heen en weer geslingerd tussen verbijstering en ongeloof, mezelf konfronterend met de 'verloedering' van de vrouwenbeweging. Wat inspireert nog, wat roept nog enige strijdbaarheid op. Welke belangen zijn het toch die vrouwen afhouden van een eigen, duidelijke stellingname?

Vrouwen die vinden dat andere vrouwen nog niet rijp zijn de verantwoordelijkheid te dragen voor het uitstippelen van gemeenschappelijke strategieën.

Vrouwen die ontheven worden van de plicht zich bezig te houden met de voorwaarden waarbinnen de vrouwenstrijd tot ontwikkeling zou moeten komen.

Vrouwen die "goedmoedig" door andere vrouwen ingedeeld worden in categorieën; als voorbeeld.

Welke vrouwen komen naar het ontmoetingscentrum (N.B. hier wordt het vrouwen centrum mee bedoeld.)? Over het algemeen zou je kunnen stellen dat de vrouwen die naar het vrouwen centrum toekomen, hetzij problemen hebben, hetzij strikt tot een bepaalde categorie behoren. voorbeeld 1: vrouwen met problemen als uitkeringsgerechtigde, vrouwen met problemen op het gebied van de gezondheid, vrouwen met problemen doordat ze seksueel misbruikt zijn. Deze vrouwen kunnen terecht bij de V.I.B., V.G.C. en V.T.S.G.. voorbeeld 2: vrouwen die in de "overgang" zitten, een bepaalde categorie dus, kunnen terecht bij de V.I.D.O.. Vrouwen die zich middels een radikale therapeutische groepstraining willen ontwikkelen en boven de 40

jaar zijn, kunnen terecht bij de Fort 40+. Natuurlijk zijn er ook wel activiteiten voor vrouwen die niet zo specifiek voor een bepaald probleem of categorie georganiseerd zijn; de V.O.S.-groep en b.v. de vrouwenbibliotheek. (2)

Hoe de vrouwenstrijd weggesaneerd wordt door vrouwen te definiëren aan de hand van de bewustheidsgraad die zij bereikt hebben c.q. willen bereiken!

Toch zou je de vraag kunnen stellen waar kunnen nu de vrouwen terecht die zich niet zo bewust willen bezighouden met een probleem of met hun eigen ontwikkeling of anders gezegd, die wel willen ontwikkelen maar niet vanuit de achtergrond dat ze een probleem hebben, problematiek zijn?!

Deze grote groep vrouwen zou je kunnen omschrijven als: een groep vrouwen die zich vaak (nog) niet bewust is van haar positie die ze door haar vrouwzijn inneemt in onze maatschappij. Eigenlijk het grote "voorland" van vrouwen waar de vrouwen die we wel bereiken uit voortkomt. (3)

En dat allemaal op basis van het gegeven dat sommige vrouwen niet meer onderdrukt worden, zich vrij gemaakt hebben dus de aangewezen personen zijn zich bezig te houden met de onderdrukking van de achtergebleven vrouwen. Verbijsterend hoe zich dit alles ongestoord kan voltrekken in een centrum dat zou moeten bruisen van feminiserende emancipatorische activiteiten.

Hoe dit ter discussie te stellen als steeds minder vrouwen bereid zijn de samenhang tussen de werkwijze van de groepen en de doelstellingen die zij hebben te benoemen en te verdedigen. Het is klaarblijkelijk de "gewoonste" zaak van de wereld dat de vrouwenbeweging die zich bezighoudt met de strijd tegen de oneerlijke machtsverhoudingen in het vrouwen centrum van Maastricht toestaat dat een kleine groep de macht heeft andere vrouwen op te leggen hoe ze zich moeten gedragen. N.B. ook nog sanctiemiddelen heeft.

Uit het huishoudelijk reglement van het vrouwen centrum:
Verplichtingen van de deelnemers:
art. 2.3 De deelnemers zijn verplicht alle aanwijzingen van het bestuur onverwijld op te volgen totdat het bestuur door een eventueel daarna te houden deelnemersvergadering in het ongelijk wordt gesteld.

art. 2.9 Introductie's worden geacht bekend te zijn met de voor de deelnemers geldende regels en zich hieraan strikt te houden, zulks op straffe van uitsluiting van de gastgeefster deelnemer.

art. 6 Disciplinaire maatregelen
art. 6.1 Indien een deelnemer of huurster

a. handelt in strijd met de bepalingen van het H.R. en/of in strijd met de doelstellingen der stichting volgens de statuten dan wel b. zich bij activiteiten onordelijk gedraagt kan zij door het bestuur:

- worden gewaarschuld
- worden berispt
- worden uitgesloten van verdere deelname in het centrum voor een periode van ten hoogste zes maanden
- worden uitgesloten van verdere deelname in het centrum. (4)

Vrouwen die om welke reden dan ook uitsluitend met haar eigen groep wensen bezig te zijn zullen de konsekwenties van een geïsoleerde positie moeten dragen en daarmee ook aksepteren dat hun bereik steeds kleiner wordt. Hierover nadenkend vraag ik mij af hoeveel vrouwengroepen nog wel recht hebben op de subsidie uit het emancipatiepotje.

Volgens de enquête (5) bleken van de 14 deelnemende groeperingen

- 5 het niet belangrijk te vinden vertegenwoordigd te zijn in het bestuur van het vrouwen centrum
- 4 waren niet geïnteresseerd, hadden er geen behoefte aan te weten dat hun belangen behartigd werden in het bestuur
- 7 hebben niet eens contact met het bestuur

- 3 hebben daar ook geen behoefte aan
- 2 wisten niet hoe ze het bestuur konden bereiken
- 13 hadden nog nooit gebruik gemaakt van de openbaarheid van de bestuursvergaderingen.

Op de vraag of in de desbetreffende groep iemand bekend was die mischien interesse had in een bestuurslidmaatschap gaven n.b. 10 groepen 'nee' als antwoord, 1 groep omdat ze het niet eens waren met de structuur en 9 groepen vanwege geen .... tijd/vrouwkracht/interesse.

En zo gaat het hele onderzoek; argumenten van "geen tijd, geen vrouwkracht, geen interesse of het niet weten" zijn bij elk deel van de enquête terugkomende antwoorden. Terwijl het toch voor de hand ligt dat als je gehuisvest bent in één pand je samen verantwoordelijk bent voor de totale gang van zaken.

De vrouwenstrijd is juist een reactie op de oneerlijke ongelijkwaardige verhoudingen in de samenleving. Als ik me niet vergis houden alle emancipatorische gerichte vrouwenklubs zich bezig met de strijd voor gelijkwaardigheid. Vrouwen eisen overal, op elk gebied meer aandelen om zodoende meer invloed te krijgen op het maatschappelijk gebeuren. Hoe verhoudt zich dat gegeven met het feit dat ze binnen het vrouwen centrum geen interesse hebben in de organisatiestructuur, of geen tijd hebben zich met het beleid bezig te houden?

Vrouwen zetten zich in tegen de geïjkte rolverwachtingen maar welke betekenis kan hieraan verbonden worden als dezelfde vrouwen binnen het vrouwen centrum een organisatiestructuur aksepteren die een duplikaat is van de organisatiestructuur van de maatschappij, welke in stand gehouden wordt door middel van die geïjkte verwachtingen?

Zo langzamerhand krijg ik de indruk dat, als al een principiële discussie aangezwengeld wordt, vrouwen de adem inhouden en zich terugtrekken

in haar eigen hoekje en wachten tot dat de rust weergekeerd is. Deze strategie zal niet helpen de aanval op de bijstandsvrouwen af te wenden, het geweld tegen vrouwen te stoppen, betere vooruitzichten voor het nageslacht teweg te brengen. Integendeel, deze strategie helpt mee met het instand houden van een samenleving die op onrecht gebaseerd is.

Zeg heel de waarheid - maar gebogen - een Omweg leidt naar 't Doel. De waarheid die te plotseling daagt is voor een zwak gevoel - te fel - Zoals men Bliksem rustig uitlegt aan ieder angstig kind zo moet de waarheid langzaam gloriëren opdat zij niet verblindt - (6)

Annie Pijters

STILTE

Stilte is mijn beste vriendin
ze laat me zijn alleen.
Alleen zijn doet het minste pijn,
met de stilte om me heen.

Zij stelt geen eisen, noch vragen,
is met mij alleen tevree,
zal me nooit op kosten jagen,
doch neemt me overal met zich mee.

Zwijgzaam en bewegingsloos,
onzichtbaar als lucht,
voller rust, maar o zo broos,
geluid jaagt haar op de vlucht.

Stilte en ik, een dijk, een dam,
samen sterk, samen één,
maar toen er een geluid bij kwam,
was zij de eerste die verdween.

Stemmen, muziek of woorden
vijanden om ons heen,
die mij en de stilte verstoorden.
Nú ben ik eenzaam, niet alleen.

Zij die mijn stilte verbraken,
ons verscheurden, uit elkaar,
ik zal er nu voor waken,
dat ik het stilzwijgen bewaar!

Ciska

1. Adrienne Rich
Bloed Brood en Poezie
essays 1971 - 1984
fem. uitg. Sara 1985.
2. Voorbereiding Studiedag van het
bestuur van het vrouwencentrum
januari 1987.
3. idem
4. Huishoudelijk Reglement
Uit de algemene informatiemap
t.b.v. de barvrouwen
januari 1987.
5. Enquête Vrouwencentrum
juni 1986.
6. Emily Dickinson
Gedichten
uitg. de Prom 1986.

mededeling

PERSBERICHT

Stichting Vrouwen en Informatica brengt een nieuw tijdschrift uit. Het eerste nummer "Tijdschrift Vrouwen en Informatica" is al verschenen. Het gaat 4x per jaar verschijnen. Doelstelling van dit tijdschrift is om meer vrouwen te betrekken bij de informatica en tevens de vrouwen die reeds bij de informatica betrokken zijn nader te informeren.

St. Vrouwen en Informatica
W6-plein 250
1054 SE Amsterdam

Vrouwendomein

"VROUWENDOMEIN is het vierde TIPJE VAN DE SLUIER. Deze keer staat de woongeschiedenis van vrouwen centraal, een thema dat vanuit verschillende invalshoeken belicht wordt. In elf hoofdstukken komen uiteenlopende woonvormen aan bod: van middeleeuwse nonnenkloosters, achttiende-eeuwse vrouwenhuishoudingen tot verpleegstersbarakken in de 20e eeuw. Een volledig beeld van de huisvesting van vrouwen door de eeuwen heen wordt hiermee niet gegeven. Elk hoofdstuk is een historisch voorbeeld en kan op zichzelf gelezen worden."

Tot zover een citaat uit het voorwoord bij VROUWENDOMEIN, dat als vlag de lading aardig dekt. Het is een prettig en makkelijke leesbaar boek dat net die feiten en bijzonderheden extra geeft, waar je in een geschiedenisboek vergeefs naar zoekt: maar hoe was dat nou, leven in een hofje? Wat had je dan voor alternatief als je in de achttiende eeuw noch het huwelijk noch het klooster in wou? Na lezing had ik, vooral door de benadering vanuit verschillende invalshoeken het idee dat ik me een meer samenhangend beeld kon vormen van "toen", dat leven en werken van onze zusters uit vroeger eeuwen een eigen logica hadden, die ons, twintigste-eeuwsen vreemd voorkomt.

Wie na lezing toch met een onbevredigd gevoel achterblijft, vindt in de beperkte literatuuropgave een ruim aanbod van naslagwerken, discussiestukken of gewoon gezellig leesmateriaal.

Wie serieus de opgedane kennis wil toetsen kan met het onderwijskatern aan de slag; bij ieder hoofdstuk horen een aantal vragen en opdrachten.

Tenslotte staan er als extraatje vijf stadswandelingen uitgeschreven door oud Amsterdam, Groningen, Den Bosch, Hoorn en Leiden.

Wat wil je nog meer? Eerst lezen en dan zelf gaan kijken!

Anita

Woongeschiedenis van vrouwen

Jitgeverij: SUA
Redactie: Maria Grever.....(et al)
200 pagina's, geïllustreerd.
kosten: f17,50.
ISBN 90 6222 141 6

In de serie "'n Tipje van de Sluier" is weer een onderdeel vrouwengeschiedenis verschenen: het wonen. Zoeken naar bronnen, in herinneringen, zelfs in boedelscheidingen, gaf een heel scala van verschillende manieren waarop vrouwen woonden: in kloosters, hofjes, stadshuizen, weeshuizen, hoerengasthuizen, verpleegstersbarakken, kostscholen; om tenslotte in deze eeuw te belanden in door ondernemers geprojecteerde wooncomplexen met voorgeschreven huishoudelijke regels en afmetingen en inrichting van keukens als enige domein van de vrouw.

Uit andere deelgeschiedenissen waren mij wel allerlei toestanden bekend, b.v. vrouwen die in de handel zaten, zaken hadden thuis, ook dienstmeisjes en bewoonsters van hofjes. Uit eigen herinneringen van alleenstaande vrouwen met een baan, die in een pension woonden bijvoorbeeld. Maar in dit boekje kwam ik nog veel dingen tegen waarvan ik geen idee had. Het leest prettig, het geeft heel veel informatie, het geeft je het gevoel dat vrouwen een onverzett

telijk soort mensen is geweest door vele eeuwen armoede en onvoorstelbaar slechte omstandigheden heen. Maar dat het zó lang heeft moeten duren vóór ze zelfstandig en alléén konden wonen, zoals nu, is eigenlijk te gek!

Wat ik nog apart wil vermelden is het hoofdstuk over Surinaamse vrouwen, die het hier in dit land wel erg moeilijk hebben (gehad) zich aan te passen aan onze wooncultuur, als ze dat al wilden.

Tot zoverre Fien.

Eigenlijk heb ik niet zo erg veel toe te voegen. Natuurlijk zijn mijn ervaringen met wonen anders en vallen mij andere dingen op in dit boekje. Van mijn achtste tot mijn zestiende zat ik op een nonnenkostschool in Limburg en ik herinner me erg goed de grote zaal waar ongeveer veertig meisjes tussen zes en zestien jaar sliepen. Onze bedden waren alleen door 'n wit gordijn van elkaar gescheiden en door 'n nachtkastje. Alleen de toeziende non sliep hier ook in een soort chambrette. Iedere avond na het avondgebed maakte zij de ronde langs onze bedden om nog te kijken of onze handen lagen waar ze hoorden: óp de deken!

Het tabu op alles wat maar enigszins met seksualiteit te maken had was enorm groot! Het hebben van

vriendschappen was erg belangrijk voor je en de meeste meisjes vonden ook de ruimte om ze vorm te geven. In mijn eigen geval herinner ik me dat ik doorlopend op de vingers getikt werd, omdat ik de voorkeur aan één bepaald meisje gaf - mijn hartsvriendin - en helemaal niet snapte waarom wij niet sámen met z'n tweetjes over de speelplaats mochten lopen en elkaar onze verhalen vertellen. Nee, er moest altijd een derde meisje bij zijn! Natuurlijk werd niet uitgelegd waarom te innige vriendschappen niet werden getolereerd!

Wat Fien zegt over vrouwen, kan ik alleen maar onderstrepen. Ja, ze zijn door de eeuwen heen 'n onverzettelijk soort mensen geweest, die het zelfs in de meest belabberde woonomstandigheden presteerden om er het beste van te maken. Nu is het uiteindelijk mogelijk om als alleenstaande vrouw zelfstandig te leven onder redelijke woonomstandigheden. Het heeft wel lang geduurd voor het is gaan doordringen, dat een vrouw meer is dan alleen moeder en echtgenote, namelijk een zelfstandig menselijk wezen, dat ook in haar eentje recht heeft op 'n menswaardig onderdak!

Fien en Thea

aankondiging

KURSUS ZELFVERDEDIGING

In de weekenden van 24-26 april en 12-14 juni organiseren Geerlingshof, Volkshogeschool en Europahuis een cursus zelfverdediging voor vrouwen.

De cursus duurt van vrijdagavond tot en met zondagmiddag.

Kosten: f60,-, f90,- of f110,-, afhankelijk van de draagkracht. Storten op giro: 4029625.

Er is kinderopvang à f10,- per kind per dag.

Tot uiterlijk veertien dagen voor aanvang van de cursus kun je je opgeven bij: Geerlingshof

Broekhem 114
04406 - 15353

Leven met epilepsie

Omdat weinig mensen weten wat epilepsie eigenlijk is en welke moeilijkheden een epilepticus(ca) hiervan ondervindt, wil ik - zelf epileptisch zijnde - proberen om hier een beeld van te geven.

Epilepsie komt voort uit een verkeerd functioneren van de elektrische hersenactiviteiten, op onverwachte tijden. De verschillende gebieden van de hersenen hebben een afzonderlijke functie, maar ze beïnvloeden elkaar door de vele zenuwbanen waardoor ze met elkaar verbonden zijn. Als de elektrische hersenactiviteit verkeerd functioneert ontstaat er een wanorde die ongewilde reacties teweeg brengt en dit noem je dan een epileptische aanval. Je hebt verschillende soorten aanvallen maar hier wil ik het verder niet over hebben en overgaan op de problemen die ik in mijn leven ondervind door mijn epilepsie.

Omdat ik last had van aanvallen, stuurde mijn huisarts mij voor een E.E.G.-onderzoek en toen bleek dat ik epilepsie had. Ik werd toen naar een epileptische kliniek gebracht waar het gesjoemel allemaal begon. Medicijnen! Door die medicijnen werd ik behoorlijk suf en was niet meer dezelfde als vroeger (niet actief). Ik moest knokken voor een eigen bestaan, proberen te blijven zoals ik ben, maar vaak leek het vechten tegen de bierkaai omdat ik steeds andere medicijnen kreeg die me nog suffer maakten, waardoor het leek alsof ik in een onwerkelijke wereld leefde.

Ook kreeg ik heel wat beperkingen opgelegd, zoals niet fietsen, zwemen, niet teveel sporten, geen alcohol en niet autorijden. En dat allemaal vanwege mijn aanvallen! Ik kon wel huilen want het waren allemaal dingen die ik graag deed. Ik besepte dat ik aan huilen niets had en dus knokte ik om toch bepaalde dingen gewoon te doen. Ik nam pas het recht in eigen handen toen ik uit de kliniek kwam, want daar hielden ze me streng aan de regels en ik zát in een isolement omdat ieder-

een in de kliniek zich hieraan moest houden. Ik wilde uit-het isolement komen, gewoon als een "gewoon persoon" gezien worden, niet als kliniekpatiënt of iemand met epilepsie. Ik wilde mensen ontmoeten, contacten leggen en omdat ik contacten koppelde aan werk ging ik naar het arbeidsbureau voor werk maar omdat ik anderhalf jaar in de kliniek geweest was en mijn aanvallen er nog steeds waren had ik weinig kans om op de arbeidsmarkt te komen. Toch solliciteerde ik maar ik moest wel zeggen dat ik last van epilepsie had en het gevolg was dat mensen me niet aannamen omdat het te riskant en onverantwoord soms was. Kwaad, laaiend was ik, maar vooral teleurgesteld. Er kwamen spanningen en ik voelde me nergens meer thuis. Ik durfde geen contacten meer aan omdat ik bang was dat men me af zou wijzen. Door de spanningen kreeg ik ook steeds meer aanvallen en ik viel weer terug in mijn isolement.

Bepaalde mensen waren ook te bezorgd om me en hier verzette ik me fel tegen. Ik wilde gewoon zijn, geen 'gehandicapte', want zo behandelden sommigen mij. Ik vocht voor een vrij bestaan. Ik ging in een voetbalclub (en zit er nog steeds), ik fiets af en toe (wel met een bepaalde angst). Angst om een aanval te krijgen heb ik nog steeds, dus spanningen die mijn kans op aanvallen vergroten. Wanneer mijn spanningen en angst minder zouden zijn dan zou ik ook minder last en minder aanvallen krijgen. Wat de gezondheidszorg betreft, hoop ik, dat ik nog met zo weinig mogelijk medicijnen rond kan komen en dat het gesjoemel daarmee afgelopen is; ook het doorsturen van de ene naar de andere kliniek.

Verder blijf ik strijden voor mezelf, om mezelf een menswaardig bestaan te geven. Dit heb ik voor een groot gedeelte al bereikt; ik zit niet meer in dat isolement want ik sport, fiets, zwem af en toe en werk bij het Mooswief. Ik voel me bij al die dingen erg goed en dat is dan tevens ook weer minder spanning. Zo heb ik voor mezelf een menswaardiger bestaan gecreëerd en hoef ik niet meer in een isolement te zitten. Ik hoop dit jaar

aangenomen te worden op de kunstacademie en net zo kan doen zoals ik ben: mezelf blijven!

Pinkel

Column

TUSSEN DE BEDRIJVEN DOOR

Een gillende radio drie naast me, een kan koffie, asbak en pakje sjek: de tijd die ik nu voel doet me denken aan een van mijn steeds terugkerende momenten van de zelfgesprekken waarin ik me afvraag waar ik mee bezig ben. Als dat gebeurd is komt meestal een kritiekloze fase. In die tijd kan me niks meer echt opwinden of bedenken ik alternatieven om de ergernis die toch stiekem mijn humeur zou kunnen gaan beïnvloeden de kop in te drukken. Zo kan ik me op dit moment niet meer druk maken over zo'n figuur als Simonis. Mensen die zich beledigd voelen door hem, homo's, vrouwen, kritiese katholieken zouden zich massaal moeten laten uitschrijven uit de kerk. Dit heeft als effect dat ze niet meer te beledigen zijn en de kerk zo uitgehold wordt dat de kerk geen bestaansrecht meer heeft: zijn we tenminste af van die vorm van masculinisties geblaas. Ik snap niet wat mensen er toe beweegt bij een institutie zoals die kerk te blijven: verspilde energie noem ik dat, volkomen zinloos. Of wat te zeggen van de discussie rond dienstplicht voor vrouwen. Er ging geen aktualiteitenprogramma of talk-show voorbij of de kijkster/er mocht weer actief mee denken over de voors en tegens van dienstplicht voor vrouwen. Geen enkele discussie werd volledig gevoerd maar dat is de onderliggende gedachte: in de huiskamer horen dat soort gesprekken voort gezet te worden. Opvallend vond ik echter wel dat 1 keer op de buis en misschien 2 keer in de krant, middels ingezonden brieven, een belangrijk argument tegen dienstplicht voor vrouwen genoemd werd: de baar- en zoogplicht van vrouwen is zo'n oude en ingrijpende plicht dat daar zelfs geen 14 maanden van de kant van mannen tegenop weegt. Gelukkig is het idee van dienstplicht voor vrouwen weer afgevoerd. Ik heb in ieder geval bedacht dat, als het voorstel onverwijld terugkomt, ik veel energie ga steken in tegenacties zoals meisjes oproepen dienst te gaan weigeren. Tot slot nog even dit: wie de laatste Opzij gelezen heeft hoeft zich niet meer te schamen over de manier waarop ze naar mannen kijkt: vrouwen zijn bezig haar achterstand in te halen. We hebben er een nieuw lustobject bij: de man! Kunnen we misschien een thema-avond houden in het centrum over de rol van de man(nen) in je leven: gezamenlijk praten over wat het betekent om als lustobject door het leven te gaan.

Anneke-C.

aankondigingen

"MUZIEK VOOR VROUWEN DOOR VROUWEN GEMAAKT"

Muziek speelt een belangrijke rol in de vrouwenbeweging en vrouwencultuur. Het Maastrichtse vrouwenkoor FEMMEUSE heeft een L.P. uitgebracht. Het idee om een plaat te maken ontstond op het door Femmeuse georganiseerde tweede vrouwenkorenfestival in Maastricht in 1985. Het zelf schrijven van teksten en muziek staat centraal bij dit vrouwenkoor. De L.P. toont vondsten zoals 'Het rijke roomse leven' feministische kritiek op de katholieke kerk, getoonzet op Italiaanse muziek uit de 16e eeuw. Daarnaast zijn ook 'Abbiamo lottato' van 11 canzonieri feminista en 'Sweet friend of mine' van Margie Adam in een eigen vocaal arrangement opgenomen. Op verzoek van Femmeuse schreef Marjan Bakker muziek bij de tekst van Joke Smit: 'Er is een land waar vrouwen willen wonen'. Het vaste comba, dat zorgt voor de instrumentale begeleiding bestaat uit piano, gitaren en viool. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van hobo, slagwerk, accordeon, elektrische piano, blokfluit en dulciaan. De plaat is verkrijgbaar via boekhandel de Tribune, Kapoenstraat 8 Maastricht (tel: 043 - 251978) of voor nadere informatie: Sylvia Duysens tel: 043 - 218998.

Het vrouwenhuis Heerlen organiseert weer een themacyclus met open avonden. Deze keer is het onderwerp 'vrouwen en wonen'. In wonen weerspiegelt zich de bestaande machtsongelijkheid tussen mannen en vrouwen. De gebouwde omgeving bepaalt hoe wij wonen, werken en leven. Vrouwen hebben nog weinig zeggenschap over de gebouwde omgeving (denk o.a. aan gezinsdenken en scheiding van wonen en werken). Vandaar deze themacyclus die als aanzet moet dienen tot woonbewustwording van vrouwen en wil bijdragen om vrouwen te stimuleren haar eigen woonwensen en woonsituatie te onderzoeken.

Programma:
14 april: alternatieve vormen van wonen
12 mei : veiligheid op straat
9 juni : woontoewijzingsbeleid en invloed van vrouwen op de woningbouw.

Voor meer informatie: Miriam van der Mee, tel: 045 - 725169.

ONGEHUWD BESTAAN, ONGEHUWDE VROUWEN IN DE JAREN 50

is de titel van het boek dat geschreven is door Annet Franssen en Nettie van Heezik. In 'ongehuwd bestaan' vertellen vijftien vrouwen openhartig over haar beleving van het ongehuwd zijn. Tegen een achtergrond van een, meer nog dan nu, door het huwelijk gedomineerde samenleving is een zeker isolement makkelijk te begrijpen. Hoewel de ongehuwde staat lang niet altijd een bewuste keuze was, werden de zelfstandigheid en de vrijheid die deze wijze van bestaan met zich meebracht zeker positief gewaardeerd, hoezeer ook de mogelijkheid van een zelfstandig bestaan soms werd bepaald door de beperkte inkomsten en woonmogelijkheden.

Het is bewonderenswaardig hoe de vrouwen gestalte gaven aan haar individuele vrijheid in een samenleving die werd beheerst door vanzelfsprekendheden als "de volheid van het vrouwzijn wordt pas beleefd in de armen van de man". De verhalen van de vrouwen worden afgezet tegen een groot aantal citaten uit de literatuur over de ongehuwde vrouw die in de jaren 50 verscheen. Juist ook die 'wetenschappelijke' oordelen uit dat decennium geven een helder inzicht in de strak genormeerde samenleving waarin deze vrouwen een eigen leven opbouwden.

Het boek kost f19,50 en is te bestellen bij uitgeverij SUA, Rapenburg 33 te Amsterdam.

WEET IK VEEL

Zojuist is verschenen het boekje WEET IK VEEL-----I.A.V. inventarisatie vrouwenstudies van juli 1984 tot en met januari 1986. Daarin gegevens over ongeveer 500 lopende en pas afgeronde onderzoeken op het gebied van vrouwen en vrouwenbeweging. Het betreft hier niet alleen de universitaire maar ook de onderzoeken die worden gedaan bij vakbonden, door zelfstandige vrouwen-groepen.

Van elk onderzoek worden gegevens vermeld: naam, adres en telefoonnummer van de onderzoek(st)er of contactpersoon. Titel en korte omschrijving over de looptijd van het onderzoek.

WEET IK VEEL is telefonisch of schriftelijk te bestellen bij het I.A.V.

Keizersgracht 10
1015 CN Amsterdam
020 - 244268

De prijs bedraagt f6,50 + f2,50 portokosten.
Het boekje ligt ook ter inzage bij de regionale steunbibliotheken en bij de universitaire coördinatrices vrouwenstudies.

Pas verschenen

GEDICHT

SNEEUW

Een witte vlakke, verborg plant en steen,
voeten die wegzakten, in diepe zachtheid van sereen.
Geluidloze sporen, op een onbevleete planeet
smetteloos wit bevroren, dit tapijt zo wereldbreed.
Warme adem dampte, reageerde op frisse lucht,
rubberlaarzen stampten, koude tenen op de vlucht.
Ogen verblind voor kleuren, door stralend witte sneeuw,
zilverwitte geuren, van winters, 100 per eeuw.
Het virginale laken bedekte liefdevol het geluid,
liet de aarde zacht ontwaken, schoon, vers en puur als uit
een slagroomsput.
Sneeuw vol schitterende geheimen, onder haar sluier verborg zij
koude gedichten en blinkende rijmen, het hele leven was er bij.
Toen ze zachtjes fluisterde, overviel me een koud verdriet,
want hoe ik ook naar haar luisterde, ik begreep en verstond haar
spreektaal niet!

Ciska

EN NIJ een verzoekje
Van de vrouw van
Stefan Helen; of hij als
de bliksem naar huis toe
komt om de afwas te
doen!

2

